

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการสอนศิลปะภาคปฏิบัติในหลักสูตรศิลปกรรมสาขาทัศนศิลป์ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ครอบคลุมสาระสำคัญ ดังนี้ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการสอนศิลปะปฏิบัติของหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ คือ เป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนศิลปะปฏิบัติหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์ในระดับอุดมศึกษา มาไม่ต่ำกว่า 10 ปี และเป็นศิลปินที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ

1.2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญการสอนศิลปะปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ จำนวน 18 ท่าน ทั้งนี้ผู้วิจัย สามารถเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความตรงตามเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรจริง เพื่อพิจารณาค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ ผู้วิจัยจะได้จำแนกในรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพและกิจกรรมของผู้ตอบแบบ
สัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด
สถาบันที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา
สูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ด้านการสอน สถานที่ทำงานในปัจจุบัน หลักสูตร
สาขาทัศนศิลป์ที่สอน สาขาวิชาที่สอนและวิชาที่สอน

1.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ภาระงานด้านบริหาร ผลงาน
ทางวิชาการ ประเภทของงานศิลปะที่สร้างสรรค์ จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์งานศิลปะ จำนวน
งานสร้างสรรค์ศิลปะต่อปี การทำวิจัยด้านศิลปะ การเป็นกรรมการตัดสินการประกวดศิลปกรรม
และการแสดงงานนิทรรศการ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์ เกี่ยวกับการสอน
ศิลปะปฏิบัติในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์สาขาทัศนศิลป์ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยได้
ทำการศึกษาในด้านต่างๆดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนการสอน

การกำหนดจุดมุ่งหมาย

การคัดเลือกเนื้อหา

การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเลือกเอกสารตำราอุปกรณ์และแหล่งข้อมูล

กำหนดการวัดและการประเมินผล

จัดทำใบประมวลรายวิชา

2.2 ด้านการดำเนินการสอน

ขั้นตอนการสอน

วิธีการสอน

สื่อการสอน

2.3 ด้านการวัดและการประเมินผล

วัตถุประสงค์เวลาที่ดำเนินการวัดและประมวลผล

เวลาที่ดำเนินการวัดและประมวลผล

วิธีการหรือเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ตั้งแต่เดือนมีนาคม – เดือนเมษายน โดยทำการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติจำนวน 18 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ คำนวณเป็นค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตาราง วิเคราะห์เนื้อหาโดยคำนวณเป็นค่าร้อยละ และสรุปสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถ แบ่งได้เป็น 2 ตอนนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปและกิจกรรมของอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ ในหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

สถานภาพโดยทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติจากการตอบแบบสัมภาษณ์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 83.33 และมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 61 – 70 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 วุฒิการศึกษาสูงสุดของอาจารย์ผู้สอนศิลปะส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยศิลปากร คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ร้อยละ 88.89 อาจารย์ผู้สอนศิลปะปฏิบัติดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์เกียรติคุณ ร้อยละ 6 ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ร้อยละ 11 ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ร้อยละ 33.33 และดำรงตำแหน่งอาจารย์ ร้อยละ 44.44 และมีประสบการณ์การสอนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10 – 20 ปี ร้อยละ 50 อาจารย์ส่วนใหญ่สอนในระดับปริญญาบัณฑิต ร้อยละ 100 และ ระดับปริญญาโท ร้อยละ 83.33 สาขาวิชาที่สอนส่วนใหญ่คือ สาขาวิชาจิตรกรรม ร้อยละ 33.33 และประติมากรรม ร้อยละ 27.88 สอนในวิชาปฏิบัติ ร้อยละ 100 สอนวิชาบรรยาย ร้อยละ 61.11 อาจารย์ทั้งหมดเป็นอาจารย์ควบคุมศิลปนิพนธ์ในระดับปริญญาตรี และเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาศิลปนิพนธ์ในระดับปริญญาโท ร้อยละ 83

กิจกรรมที่เป็นภาระงานอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการสอน ซึ่งจัดเป็นภาระหน้าที่อย่างหนึ่งของอาจารย์ จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญการสอนเคยดำรงตำแหน่ง คณบดี ร้อยละ 22.22 รองคณบดี ร้อยละ 33.33 หัวหน้าภาควิชา ร้อยละ 38.89 หัวหน้าสาขาวิชา 16.67 และงานบริหารอื่นๆ 27.88 ด้านผลงานวิชาการส่วนใหญ่เขียนบทความด้านศิลปะ ร้อยละ 77.78 และส่วนมากมีผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์เป็นจิตรกรรม ร้อยละ 38.89 โดยจุดมุ่งหมายในการ

สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อค้นหาเทคนิคใหม่ๆ ร้อยละ 33.33 เพื่อพัฒนาตนเอง ร้อยละ 27.78 เป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน ร้อยละ 27.88 และเพื่อแสดงงานนิทรรศการ ร้อยละ 27.78 โดยส่วนใหญ่มีจำนวนผลงานต่อปี ไม่สามารถระบุจำนวนผลงานได้ ร้อยละ 50 และน้อยกว่า 10 ชิ้นต่อปี ร้อยละ 27.78 ในด้านผลงานวิจัยงานศิลปะนั้นส่วนใหญ่ไม่เคยทำงานวิจัย ร้อยละ 77.78 นอกจากนี้อาจารย์ส่วนมากเคยเป็นอาจารย์พิเศษหรือวิทยากรในสถาบันอื่น ร้อยละ 83.33 เป็นกรรมการตัดสินการประกวดศิลปกรรม เป็นประจำร้อยละ 83.33 และ เคยมีผลงานแสดงเดี่ยวในงานนิทรรศการ ร้อยละ 50 งานนิทรรศการผลงานกลุ่มในประเทศ ร้อยละ 72.22 งานนิทรรศการผลงานกลุ่มในต่างประเทศ ร้อยละ 66.67 ซึ่งอาจารย์ทุกคนได้รับรางวัลจากการประกวดศิลปกรรมในระดับประเทศและมีบางส่วนได้รับรางวัลจากการประกวดศิลปกรรมจากต่างประเทศ

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ เกี่ยวกับการสอนศิลปะภาคปฏิบัติในหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 สรุปผลการวิจัยด้านการวางแผนการสอน

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย

การสร้างความรู้และความเข้าใจในทางศิลปะแก่ผู้เรียน จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สอนควรสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีศิลปะ และทักษะพื้นฐาน มีความรู้และมีความเข้าใจในรูปแบบศิลปะสาขาทัศนศิลป์ เรียนรู้และเข้าใจในกระบวนการทำงานศิลปะ เข้าใจธรรมชาติของเทคนิคในการทำงานศิลปะและสามารถนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง สามารถวิเคราะห์ได้ว่าศิลปะคืออะไร อะไรเป็นศิลปะ อะไรไม่เป็นศิลปะ และสามารถวิเคราะห์รูปแบบงานที่เหมาะสมกับตนเองได้ เมื่อเข้าสู่การเรียนในระดับที่สูงขึ้น ควรกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในทางศิลปะจากการสัมภาษณ์อาจารย์พบว่าควรให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ควรมีความรู้ความเข้าใจในทักษะปฏิบัติและพัฒนาควบคู่ไปกับความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำแนวความคิด รูปแบบ เทคนิค ถ่ายทอดออกมาเป็นการแสดงออกเฉพาะบุคคล ควรหาแนวทางในการแสดงออกเฉพาะบุคคลสามารถค้นคว้าทดลองอย่างสร้างสรรค์ สามารถนำความรู้พื้นฐานมาใช้นำเสนอลักษณะเฉพาะของตนเอง สามารถแก้ปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดกับเทคนิควัสดุต่างๆ ควรมีความสามารถวิเคราะห์วิจารณ์งานศิลปะ และสามารถประเมินผลงานตนเอง

การสร้างลักษณะนิสัยทางการเรียนแก่ผู้เรียน จากการสัมภาษณ์พบว่า อาจารย์ส่วนมากให้ความคิดเห็นว่าการสร้างลักษณะนิสัยทางการเรียนให้ผู้เรียนมีความขยันมุ่งมั่นตั้งใจจริง มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้ที่มีความรัก ความพอใจและสนุกกับการทำงานศิลปะ รองลงมาคือการสร้างลักษณะนิสัยทางการเรียนให้ผู้เรียนรับผิดชอบในชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักรักษาความสะอาดของวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือทางศิลปะได้อย่างถูกวิธี มีระเบียบวินัย ประณีต พิถีพิถัน ละเอียดอ่อน เข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลา และสม่ำเสมอ รู้จักลำดับเวลา มีเหตุผล รู้จักรับฟังความคิดเห็นส่วนรวม มีความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับงานศิลปะ รู้จักคิดค้น มีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าถาม และกล้าแสดงความคิดเห็น ในระดับที่สูงขึ้นควรสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความขยันมุ่งมั่น และตั้งใจทำงานอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนควรมีนิสัยชอบชวนหาความรู้ ทั้งทางศิลปะและวิชาความรู้อื่นๆ เพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ มีความกระตือรือร้นที่จะคิดค้นหา ศึกษา และทำกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความกล้าคิด กล้าทดลอง ความเป็นตัวของตัวเองอย่างชัดเจน มีระเบียบวินัยในการทำงาน เข้าเรียนตรงเวลา มีความรับผิดชอบ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเองขณะทำงาน ปลุกฝังให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ปลุกฝังทัศนคติเรื่องความรักชาติ รักในวัฒนธรรมของชาติเป็นหลัก

การสร้างทัศนคติ ค่านิยมต่อศิลปะ จากการสัมภาษณ์ พบว่าควรสร้างทัศนคติให้ผู้เรียนรักในการทำงานศิลปะโดยไม่เห็นแก่คะแนนหรือรางวัลใดๆ ควรสร้างทัศนคติให้ผู้เรียนรู้สึกรักและศรัทธาในศิลปะ เห็นคุณค่าของศิลปะ ควรให้รู้สึกรักและสนุกกับการเรียนศิลปะด้วยการไม่บังคับผู้เรียนมากเกินไปความเข้าใจศิลปะจะช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ ควรสร้างให้ผู้เรียนมีเจตนาที่ดีกับศิลปะ ให้ผู้เรียนมองศิลปะในแง่ดีมองเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ ควรสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้มีใจกว้างเปิดรับรูปแบบศิลปะที่หลากหลาย ควรสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้เท่าทันกระแสความเคลื่อนไหวของศิลปะทั้งในประเทศและนานาชาติการกำหนดให้ผู้เรียนมีทัศนคติ ค่านิยมต่อศิลปะ ในการศึกษาในระดับสูงทัศนคติ ค่านิยมที่ดีของผู้เรียน เกิดจากการค้นคว้าการทดลอง ผู้เรียนควรรักในการทำงานศิลปะโดยไม่หวังผลตอบแทน เห็นคุณค่าของผลงานของตนเอง การสอนผู้สอนควรปลุกฝังจิตสำนึกเรื่องการละเมิดทางความคิด ควรปลุกฝังจิตสำนึกให้ทำงานโดยไม่คำนึงถึงรสนิยมของตลาด ผู้เรียนควรมีความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นของตนเอง สนุกกับการเรียน มองศิลปะในแง่บวก ในเชิงสร้างสรรค์

การกำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานศิลปะ จากการสัมภาษณ์พบว่า อาจารย์ส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการกำหนดให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานศิลปะได้อย่างเชี่ยวชาญและถูกต้องตามหลักการของวิชาอย่างสมบูรณ์ รองลงมาคือควรกำหนดให้ผู้เรียน

สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ถูกต้องตามแบบที่กำหนดสามารถถ่ายทอดได้ตามที่มองเห็น นอกจากนี้ควรกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นไปตามธรรมชาติเพราะศิลปะเป็นการสร้างสรรค์ ควรกำหนดให้ผู้เรียนมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ ควรกำหนดให้ผู้เรียนมีความเข้าใจกระบวนการทางศิลปะมากกว่าการเน้นทักษะฝีมือ และควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม ทำในสิ่งที่แตกต่างจากที่ผู้อื่นทำเมื่อเข้าสู่ระดับสูง ผู้เรียนควรปฏิรูปสร้างสรรค์งานที่มีแนวความคิด วิธีการแสดงออก และเทคนิคทางด้านทัศนศิลป์ที่มีลักษณะเฉพาะบุคคล ผลงานของผู้เรียนควรมีเนื้อหา เทคนิค วิธีการแสดงออกของผลงานมีความสอดคล้องกับแนวความคิด ควรเน้นความคิดมากกว่าทักษะ สามารถถ่ายทอด อารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการส่วนตน

2. การคัดเลือกเนื้อหา

การคัดเลือกเนื้อหาการสอนจากการสัมภาษณ์อาจารย์ พบว่า ควรคัดเลือกเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับและสิ่งที่จำเป็นต้องเรียน ควรเป็นเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เทคนิค วิธีการทำงานให้มากที่สุดและเน้นให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ ควรคำนึงถึงถึงความเหมาะสมกับบทเรียนที่สอน ควรคัดเลือกตามที่หลักสูตรกำหนด เนื้อหาควรมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน การคัดเลือกเนื้อหาการสอนควรคำนึงถึงบุคลิกภาพ วิธีการสอนของผู้สอนว่าสามารถถ่ายทอดได้หรือไม่ และควรคำนึงถึงธรรมชาติของรายวิชาระดับการเรียนที่สูงขึ้นไป ผู้เรียนควรเป็นผู้กำหนดเทคนิค วิธีการ การทำงานศิลปะด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามผู้สอนควรกำหนดขอบเขตงานให้ผู้เรียนปฏิบัติโดยจัดลำดับจากง่ายไปหายาก

3. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

กำหนดงานให้ผู้เรียน จากการสัมภาษณ์อาจารย์พบว่า ควรกำหนดหัวข้อที่ได้ฝึกทางทักษะการคิด ควรให้โจทย์ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองฝึกปฏิบัติซึ่งควรเน้นทุกเทคนิคที่ผู้เรียนควรฝึกปฏิบัติ ควรกำหนดหัวข้อจากกิจกรรมที่ง่ายไปหายาก ควรกำหนดงานให้ชัดเจน กำหนดจำนวนกิจกรรมที่ต้องเรียนแต่ละครั้ง ควรกำหนดหัวข้อกว้างๆเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ควรเป็นหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ ตรงตามหลักสูตร และเป็นเรื่องตามกระแสนิยมที่กำลังมีอยู่ และควรคำนึงถึงความพอเพียงเหมาะสมระหว่างผู้เรียน กับวัสดุ อุปกรณ์ ห้องเรียน ส่วนการกำหนดงานให้ผู้เรียนในระดับสูง ควรมีการกำหนดขอบเขตงานให้ผู้เรียน หลังจากที่ผู้เรียนนำเสนอแนวความคิด แต่ละภาคเรียนใน 3 เดือนแรกควรกำหนดหัวข้อ 1 หัวข้อ ต่อการเรียน 1 เดือน

เดือนสุดท้ายควรเป็นหัวข้ออิสระให้ผู้เรียน ผู้สอนอาจกำหนดให้ใช้สื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสำรวจว่ามีความถนัดแบบใด การกำหนดงานควรมีความยืดหยุ่นตามลักษณะผู้เรียน

4. การเลือกเอกสาร ตำรา และแหล่งข้อมูล

การจัดเตรียมวัสดุ และเครื่องมือ เครื่องใช้ เตรียมสื่อการเรียน จากการสัมภาษณ์พบว่า ควรจัดเตรียมวัสดุ และเครื่องมือ เครื่องใช้ ให้พร้อมใช้งานทุกครั้ง ในอุปกรณ์บางอย่างผู้เรียนควรต้องจัดเตรียมวัสดุ และเครื่องมือ เครื่องใช้มาเอง อาจารย์บางส่วนให้ความคิดเห็นว่าควรนำประสบการณ์การสอนมาปรับใช้ในการวางแผนจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ควรมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามความสนใจของผู้เรียน ควรคำนึงถึงความเพียงพอเหมาะสมระหว่างจำนวนผู้เรียนกับจำนวนวัสดุ อุปกรณ์ และควรคำนึงถึงงบประมาณ การเรียนระดับสูง การจัดเตรียมอุปกรณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะการทำงานศิลปะต้องใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆในการทำงาน ผู้เรียนควรเตรียมอุปกรณ์มาเองให้สอดคล้องกับแนวความคิดเทคนิคที่ผู้เรียนต้องการนำเสนอ ตำรา เอกสาร แหล่งข้อมูล จากการสัมภาษณ์อาจารย์ พบว่า ควรแนะนำให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูล เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต จำเป็น เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน ผู้สอนควรช่วยแนะนำแหล่งข้อมูล เอกสาร ตำรา ที่สอดคล้องกับการทำงานของผู้เรียน อาจารย์บางท่านให้ความเห็นว่าการเลือกเอกสาร ตำรา แหล่งข้อมูลมีความจำเป็น เพราะ แหล่งข้อมูลในที่นี้อาจรวมไปถึงการหาประสบการณ์นอกห้องเรียน แหล่งข้อมูลนอกห้องเรียนช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะทางศิลปะมากขึ้นการทำงานศิลปะต้องดูงานศิลปะให้มากที่สุด

การเลือกตำรา เอกสาร แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ควรให้ศึกษารูปแบบการทำงานของศิลปิน ควรศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์ การสอนจะจัดเตรียมแผนภาพรายละเอียดขั้นตอนการทำงานในบทเรียนที่สอน ควรจัดเตรียมให้เหมาะสมกับประโยชน์ของผู้เรียน เลือกตำราเกี่ยวกับเทคนิคที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ ตำราภาษาไทย ต่างประเทศ และควรจัดเตรียมให้สอดคล้องกับกิจกรรมและเนื้อหาที่เรียน

5. การกำหนดการวัดและการประเมินผล

การกำหนดแผนการประเมินการเรียนการสอนพบว่า ผู้สอนควรร่วมกันวางแผนประเมินการเรียนการสอนให้เป็นระบบเพื่อให้รู้ว่าจะต้องวัดผลอย่างไรในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้มีแนวทางในการประเมินที่ถูกต้อง ควรมีการกำหนดเกณฑ์ระเบียบต่างๆในต้นชั่วโมง และควรมีการประเมินให้เกรดทุกครั้งที่ทำงานเสร็จ ในระดับสูงมีความจำเป็นเช่นเดียวกับขั้นพื้นฐาน เพื่อประเมินคุณค่า

ทางผลงานศิลปะ รวมถึงวุฒิภาวะทางศิลปะมีการประเมินอย่างเป็นระบบ และควรมีการแจ้ง กำหนดการ วิธีการ และเกณฑ์การวัดและการประเมินผลให้ผู้เรียนทราบ จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ พบว่า ควรแจ้งในชั่วโมงแรกที่เรียน เพราะ ถึงแม้ผู้เรียนจะสามารถตัดสินใจสิ่งต่างๆ ได้ แต่เกณฑ์การประเมินต่างๆ ยังต้องเป็นไปตามที่ผู้สอนกำหนด

การแจ้ง กำหนดการ วิธีการ และเกณฑ์การวัดและการประเมินผลให้ผู้เรียนทราบจากการ สัมภาษณ์อาจารย์ทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าการแจ้ง กำหนดการ วิธีการ และเกณฑ์การวัด และการประเมินผลให้ผู้เรียนทราบเป็นข้อตกลงร่วมกัน

2.2 สรุปผลการวิจัยด้านการดำเนินการสอน

1. ขั้นตอนการสอน

การชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทราบทุกบทเรียน มีความจำเป็น เพราะควรมีการชี้แจง วัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทราบเงื่อนไขต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและมีระบบ การสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ควรสร้างแรงจูงใจด้วยการพาไปดู ศึกษาดู งานนอกสถานที่ ให้เห็นผลงานจริงของศิลปินที่ประสบความสำเร็จ ควรใช้วิธีการพูดคุย ให้รู้สึก สนุกกับการเรียน การสรุปบทเรียนจะสรุปบทเรียนแต่ละครั้งโดยการยกตัวอย่างผลงานที่ดีและไม่ ดีที่เกิดจากการฝึกใน ครั้งนั้นๆ

2. วิธีสอน

ควรมีการอธิบายความรู้ในบทเรียนที่สอนก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพราะเป็นการ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นภาพรวมของการปฏิบัติงาน

การสอน ควรมีผู้สอนเป็นคณะ เพราะผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ในมุมมองของการวิจารณ์ ผลงานที่หลากหลาย จากทัศนะที่ต่างกัน ควรมีผู้สอนเป็นคณะ เพราะผู้สอนต้องดูแลช่วยแนะนำ ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้เรียนดู ควรมีการสาธิตให้ผู้เรียนดู เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงกระบวนการ ทำงานอย่างถูกต้องอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ ควรสาธิตอย่างเป็นขั้นตอนบางส่วน การ ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีพื้นฐานน้อยกว่าผู้เรียนคนอื่นจากการสัมภาษณ์ การแนะนำควรคำนึงถึง ความเหมาะสมของลักษณะนิสัยส่วนตัวของผู้เรียนเป็นรายบุคคล การแนะนำ ช่วยเหลือ แก้ไข ให้ คำติชมจากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ส่วนมาก ต้องคำนึงถึงลักษณะนิสัยของผู้เรียนเป็น รายบุคคล ควรมีการศึกษานอกสถานที่ จากสภาพแวดล้อมต่างๆไป การศึกษาข้อมูลตาม พิพิธภัณฑสถานและการศึกษาผลงานจริงจากนิทรรศการศิลปะ ส่วนมากควรเชิญวิทยากรหรือ

ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน เกณฑ์คัดเลือกวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ส่วนมากควรเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ มีชื่อเสียง ควรเลือกผู้ที่มีความรู้ ในส่วนที่ควรให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มเติม และการสอนในวิชาพื้นฐานนี้ ควรมีจุดเน้นหรือมีหลักการสำคัญในการสอนควรเน้นพื้นฐานให้เกิดความชำนาญ

อาจารย์ส่วนมากมีความเห็นว่า การสอนควรสอนเป็นทีม เพราะทัศนคติที่หลากหลายของผู้สอนทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ ในระดับสูงผู้สอนไม่ควรมีการสาธิต แต่ควรเป็นการนำเสนอผลงานและให้อาจารย์วิจารณ์ผลงาน คิดเป็น ควรมีการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านกระบวนการทำงานศิลปะจากการสัมภาษณ์อาจารย์พบว่า ควรมีการแนะนำให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงที่แนวความคิดของผู้เรียนเป็นสำคัญคิด ควรมีการช่วยเหลือแก้ไข ให้คำติชมแก่ผู้เรียนพบว่าควรมีการช่วยเหลือเป็นระยะ เพื่อไม่ให้เกิดความไขว้เขว ควรมีการชมเพื่อเป็นกำลังใจ และติเพื่อการแก้ไข

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ส่วนมากมีความเห็นว่าควรให้อิสระแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนในระดับสูง ทั้งนี้ เพื่อฝึกความชำนาญ ควรปล่อยให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีรสนิยมส่วนตัว จนมีลักษณะการทำงานศิลปะที่มีแบบอย่างเฉพาะตัว อันเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเรียนศิลปะ การให้ผู้เรียนฝึกทักษะความชำนาญจากการเขียนตามแบบพบว่าอาจารย์ส่วนมากคิดว่าไม่จำเป็น เพราะ ควรเป็นเรื่องความคิดมากกว่าทักษะพื้นฐานได้ผ่านการฝึกฝนมาพอสมควรแล้ว และคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับความคิด การแสดงออกของผู้เรียนแต่ละคน

การใช้สื่อการสอนประกอบวิชา การใช้สื่อการสอนจากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ส่วนมากจำเป็น เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน การใช้สื่อประกอบการสอนพบว่าอาจารย์ส่วนมาก มีความเห็นว่าควรใช้ รูปภาพงานตัวอย่าง และคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

2.3 สรุปผลการวิจัยด้านการวัดและการประเมินผล

1. วัดอุปประสงค์

การประเมินเพื่อสำรวจ ความรู้ ทักษะพื้นฐานของผู้เรียนจากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ส่วนมากควรมีการประเมินโดยใช้วิธีการดูชิ้นงานชิ้นแรกของผู้เรียนแต่ละคนทำ การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างสอนจากการสัมภาษณ์พบว่าอาจารย์ส่วนมากควรมีการประเมิน ดูความก้าวหน้าของกระบวนการทำงานของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

1. สิ่งสำคัญที่สุดในการสอนศิลปะภาคปฏิบัติระดับอุดมศึกษา ผู้สอนต้องรู้ว่าศิลปะคืออะไร ผู้สอนต้องเข้าถึงศิลปะได้ ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ต้องสอนรู้ว่าศิลปะคืออะไรก่อน สอนให้เข้าถึงศิลปะก่อน ผู้สอนต้องเข้าถึงศิลปะให้ได้เสียก่อน เพื่อให้รู้ว่าอันไหนที่มีความเป็นศิลปะอยู่มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่รู้จะไม่สามารถประเมินคุณค่าผลงานศิลปะได้

2. ผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานศิลปะอย่าง มุ่งมั่น จริงจังและต่อเนื่อง ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนมาก จะสามารถมองเห็นลักษณะเฉพาะหรือ สามารถมองเห็น อัตลักษณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ผู้สอนจึงสามารถส่งเสริม ชี้นำให้ผู้เรียนพัฒนาไปในแนวทางนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามการชี้นำควรทำให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ผู้สอนไม่ควรก้าวล่วงงานของผู้เรียนมากเกินไป อาจกล่าวได้ว่า ผู้สอนควรทำเพียงการชี้นำ ไม่ควรชี้นำตีกรอบความคิดของผู้เรียนซึ่งอาจเป็นการปิดกั้นการแสดงออกทางด้านจินตนาการ ของผู้เรียน

3. การสอนศิลปะภาคปฏิบัติไม่ใช่การสั่งหรือสอนให้ผู้เรียนทำตาม หากเป็นการแนะนำดูแลผู้เรียน นอกจากการสอนในวิชาพื้นฐานที่มีจุดเน้นหรือมีหลักการสำคัญในการสอนที่เน้นพื้นฐานให้เกิดความชำนาญ การสอนจึงเป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นการปูพื้นฐานเพื่อก้าวสู่การเรียนรู้ในระดับสูง ซึ่งเป็นการค้นหาแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางพาบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นลักษณะการเรียนการสอนจึงมีลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการสอนศิลปะภาคปฏิบัติในชั้นสูงที่ผ่านการฝึกทักษะพื้นฐานทางศิลปะมาพอสมควรแล้ว การเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นที่การปฏิบัติงานสร้างสรรค์เฉพาะบุคคลเป็นหลัก การเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ผู้เรียนควรฝึกฝนทั้งทักษะฝีมือ ความคิดและจินตนาการ ประกอบกันเพื่อแสดงออกมาเป็นผลงานศิลปะของตนเอง

4. ควรลดช่องว่างระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้สามารถเข้าใจ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ความสนิทสนม เป็นกันเองเป็นสิ่งสำคัญ สามารถวิเคราะห์วิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล อันจะนำมาซึ่งการบรรลุสู่เป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดได้

5. การให้คำแนะนำ การติชมผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักเข้าใจถึงลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันของผู้เรียน เพราะการติชม หรือการกล่าวตำหนิ ก็อาจไม่ส่งผลดีกับผู้เรียนทุกคน การกล่าวตำหนิด้วยถ้อยคำที่รุนแรงอาจเป็นการทำร้ายจิตใจผู้เรียนบางคน แต่อาจเป็นการกระตุ้นท้าทาย ให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นขึ้นมาได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ ทางการเรียนศิลปะ ปฏิบัติโดยใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น เช่นการทดลองเผาไม้ชนิดต่างๆ และนำมาใช้แทนแท่งถ่านที่มีการนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งมีราคาแพง หรือการทดลองเรื่องสีจากธรรมชาติ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่จะช่วยลดค่าใช้จ่าย ทั้งผู้เรียนและสถาบันการศึกษา
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่าง อาจารย์ นักศึกษา และผู้บริหาร เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข ในการเรียนการสอนในหลักสูตรสาขาทัศนศิลป์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะด้านที่มีความชัดเจน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขต่อไป